

Planerande
Kommunfullmäktige

Biblioteksplan 2024–2027

Beslutat datum:	2024-09-23
Gäller från datum:	2024-09-23
Beslutat av:	Kommunfullmäktige
Ansvarig:	Kultur- och fritidsförvaltningen, avdelning kultur och bibliotek
Diarienummer:	IKFN 2023–0048
Giltighetstid:	2024–2027
Ersätter tidigare beslut:	KF 2023-12-13 § 220 Igångsättningsbeslut för ny biblioteksplan

Innehåll

1	Bakgrund och syfte	3
1.1	Omfattning och ansvar	3
1.2	Haninge kommun	4
1.2.1	Folkbibliotek	4
1.2.2	Skolbibliotek	4
1.2.3	Samarbete folkbibliotek och skola	5
2	Biblioteken – en del av samhället	5
2.1	Barns språk och läsning	6
3	Fokusområden	6
3.1	Litteratur och läsning	6
3.2	Information och lärande	8
3.3	Möten och kulturupplevelser	9
4	Uppföljning	10
5	Genomförande	11
6	Källor	12

1 Bakgrund och syfte

Biblioteksplanen för Haninge kommun 2024–2027 är ett styrdokument, antaget av kommunfullmäktige, som anger den strategiska riktningen för biblioteken i kommunen.

Enligt bibliotekslagen (SFS 2013:801) § 17 ska kommuner anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Där tydliggörs bibliotekens uppdrag att verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska också främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Biblioteken ska finnas för alla. I bibliotekslagen pekas särskilt prioriterade målgrupper ut: personer med funktionsnedsättning, personer som har annat modersmål än svenska och de nationella minoriteterna. I bibliotekslagen står också att särskild uppmärksamhet ska ägnas åt barn och ungdomar för att främja språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Grunden i bibliotekens verksamhet är kultur och bildning. Med kompetens, verktyg och metoder erbjuds Haningeborna möjlighet att uppleva och ta del av kulturupplevelser och litteratur i olika skepnader. Biblioteken erbjuder olika former av språkstödjande aktiviteter och kunskapsbyggande innehåll. Biblioteket är ett rum fyllt av människor, medier och möten mellan människor ensamma bredvid varandra eller som deltagande tillsammans i en aktivitet. Det är med utgångspunkt i detta som Haninge tar avstamp i tre olika fokusområden i denna biblioteksplan.

1.1 Omfattning och ansvar

Biblioteksplanen gäller 2024–2027 och omfattar de bibliotek kommunen ansvarar för, det vill säga folkbiblioteken och skolbiblioteken på grundskole- och gymnasienivå. Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för biblioteksplanens aktualitet.

Folkbibliotek och skolbibliotek är skilda verksamheter kopplade till olika styrdokument, uppdrag och målgrupp.

	Folkbibliotek	Skolbibliotek
Lagrum	Bibliotekslagen	Bibliotekslagen Skollagen
Ansvarig nämnd	Idrotts-, kultur- och fritidsnämnden	Grundskolenämnden Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden
Förvaltning	Kultur- och fritidsförvaltningen	Utbildningsförvaltningen
Bestånd	Ett brett utbud anpassat för alla kommunens invånare	Anpassat till skolans undervisning och efter elevernas behov
Lokal/målgrupp	Öppet för alla invånare	På skolan för eleverna

1.2 Haninge kommun

Haninge är en unik blandning av tät stad, landsbygd och skärgård med ungefär 100 000 invånare. Här finns många barnfamiljer och ett stort antal ensamhushåll. Kommunen växer till antalet invånare och i takt med det utvecklas nya bostadsområden.

I Haninge bor fler utrikesfödda än snittet i riket och det talas många språk i kommunen. Det är många som pendlar både till och från Haninge för att arbeta. Utbildningsnivån i kommunen är lägre än riksgenomsnittet.

1.2.1 Folkbibliotek

I Haninge kommun finns fem bibliotek placerade i Handen, Jordbro, Västerhaninge, Brandbergen och Vega. De två senare är integrerade folk- och skolbibliotek. I kommunen finns också en bokbuss, ett mindre bibliotek på Ornö och samverkan med andra skärgårdskommuner kring en bokbåt. Biblioteken är placerade i områden som skiljer sig åt, vart och ett med egna förutsättningar.

1.2.2 Skolbibliotek

Skolans huvudman ansvarar för att samtliga elever ska ha tillgång till skolbibliotek i enlighet med skollagen (2010:800). Haninge kommun har tjugo kommunala grundskolor och två gymnasieskolor.

Alla skolor har tillgång till skolbibliotek. Hälften av skolbiblioteken är bemannade i varierande omfattning. De bemannas av lärare, fritidspersonal eller bibliotekarie.

1.2.3 Samarbete folkbibliotek och skola

Samarbetet mellan folkbibliotek och skola syftar till att stödja den enskilda eleven i sin kunskapsprocess och läsutveckling. Folkbiblioteken är i det sammanhanget en kompletterande resurs till skolan. Skolan är i sin tur en viktig arena för folkbiblioteken att möta barn och ungdomar på. Genom samverkan mellan folkbibliotek och skola byggs det broar mellan skol- och fritidsläsningen. Folkbiblioteken i Haninge välkomnar alla elever och pedagoger till de öppna biblioteken.

2 Biblioteken – en del av samhället

Bibliotek är självklara delar i byggandet av hållbara samhällen genom erbjudande om likvärdig tillgång till information, kultur och kunskap. Ett demokratiskt samhälle förutsätter människor som har tillgång till och förmåga att ta del av information. Stor och fri tillgång till information borgar för ökad kunskap och bildning. Dagens medielandskap medför även möjligheter att vara medskapare och dela information, kunskaper och åsikter. Det stärker oss som människor och ger oss makt över våra liv.

Mängden information och enkelheten i att publicera den innebär också en ökad mängd av desinformation och propaganda. Detta har ökat polariseringen i samhället och försvårat de demokratiska samtalen. I samhället pågår en omfattande digitalisering och även bibliotekens utbud och tjänster påverkas. Enligt regeringens *Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025* (2022) ingår det i folkbibliotekens uppdrag att verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Där konstateras att det är angeläget att biblioteken bidrar till allmänhetens digitala kompetens. Bibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet, med uppdraget att verka för åsikts- och yttrandefrihet. Arbets sättet ska vara kunskapsunderbyggt och bidra till källkritisk förmåga. Därför är det viktigt att förutsättningarna för denna kärnverksamhet värnas och att kompetensen kontinuerligt stärks.

Att äga det svenska språket är grunden i vårt demokratiska bygge. Bibliotekens språkfrämjande arbete i olika former bidrar till att var och en har möjlighet att göra sin röst hörd. Språk är också en grundförutsättning för att kunna ta del av kunskap och information. Bibliotek främjar allas rätt till språk genom att vara ett rum med kunskap, information, kultur, aktiviteter och människor.

2.1 Barns språk och läsning

År 2020 blev barnkonventionen lag i Sverige. Den anger bland annat barns rätt till utbildning, att utvecklas och att uttrycka sin åsikt. Läsning av litteratur är grunden för utbildning och bildning. Boken har en särskild ställning. Forskning har visat att tryckta texter bidrar till bättre läsförståelse bland unga. I december 2023 publicerades en ny PISA-undersökning som visar att andelen avancerade läsare och läskunnigheten överlag har minskat i Sverige. Mediemyndighetens rapport *Ungar och medier* (2023) visar att barn och unga fortsatt lägger lite tid på att läsa böcker och tidningar. I regeringens skrivelse *Barns och ungas läsning* (2021) konstateras att det finns ett samband mellan hur bra eleverna läser och deras familjers socioekonomiska status.

Barns språkutveckling börjar tidigt. Redan under de tre första levnadsåren läggs en grund för språkförmågan. Deras läsning måste prioriteras och metoder för språkutveckling och läsfrämjande utvecklas. Vuxna runt barnen har en avgörande roll som läsande förebilder och läsfrämjare. Litteraturen behöver få ta plats och aktiviteter med litteratur i fokus vara givna inslag i barnens vardag. Biblioteken spelar en viktig utjämnande roll i samhället som demokratisk arena och genom att erbjuda fri tillgång till litteratur och pedagogisk verksamhet. Särskilt viktigt är det att prioritera verksamheten till målgrupper och områden där behoven av läs- och språkutveckling är som störst.

3 Fokusområden

Tre områden har identifierats som särskilt angelägna att fokusera på under planperioden för att uppfylla kraven i bibliotekslagen. Biblioteken ska vara Haningebornas plats för:

- Litteratur och läsning
- Information och lärande
- Möten och kulturupplevelser

3.1 Litteratur och läsning

Språk är grunden för all kommunikation. Våra tankar formas av de ord vi känner till. Läsning får språket att mogna och utvecklas. Det ger oss berättelser om och förståelse för andra. Via litteraturen kan samtal föras om vad det innebär att vara människa. Läsning ökar möjligheten att kunna se mönster och sammanhang och bidrar till bildning. Förmågan att läsa är central för att kunna tillgodogöra sig information och kunskaper om världen, vara en del av samhällslivet och att formulera egna åsikter. Delaktighet är en förutsättning för

ett demokratiskt samhälle. Att kunna göra sin röst hörd stärker var och ens självkänsla och identitet.

Biblioteken ska erbjuda ett varierat utbud av litteratur som speglar Haningebornas behov av läsning på olika sätt. I kommunen bor många människor med annat modersmål än svenska. Språk är en tillgång som ska speglas i biblioteksrummet och i verksamheten. Biblioteken erbjuder det breda, det smala och det efterfrågade. Rik tillgång till litteratur och läs- och språkfrämjande aktiviteter är viktigt, särskilt i socioekonomiskt utsatta områden så som Brandbergen och Jordbro. Kunskaper i det svenska språket är en förutsättning för att fullt ut kunna delta i det demokratiska samhället. Biblioteken har en betydande roll att spela i att skapa goda förutsättningar för personer att lära sig svenska.

Haninges bibliotek är uppskattade och utgör en trygg miljö för många barn och unga i vilken de kan utveckla sin läsning och sitt skrivande. Biblioteken ska inte bara vara för, utan även med och av barn och unga. Biblioteken ska spegla lokalsamhället och främja Haningebornas delaktighet. Det stärker såväl verksamhetens kvalitet som relevans.

Folkbiblioteken i Haninge har ett stort fokus på barn och unga på deras fritid och bjuder in till aktiviteter kring litteratur och läsning. Det pågår ett fördjupat samarbete med förskolan för att gemensamt arbeta mer organiserat med de yngsta barnens utveckling i det svenska språket för att säkerställa en jämlik tillgång till böcker och bibliotek.

Skolbiblioteken ska bidra till elevernas måluppfyllelse och samtidigt inspirera till lusten att läsa. Det ska finnas rik tillgång till litteratur och genomtänkta läsfrämjande aktiviteter genom hela skoltiden för att stärka barns och ungas läsning.

Folkbibliotek, skola och skolbibliotek ska ha ett nära samarbete för att utifrån sina olika uppdrag och förutsättningar på bästa sätt stärka barns och ungas läsning. Genom att arbeta tillsammans och organiserat kan folkbiblioteken komplettera skolbiblioteken samtidigt som de når fler barn och unga med sin lässtimulerande verksamhet.

Under planperioden ska särskilda prioriteringar göras.

Folkbiblioteken ska:

- Stärka det språk- och läsfrämjande arbetet för barn på deras fritid.
- Stärka föräldrar och andra vuxna i barns närhet i den viktiga roll de har i barns läs- och språkutveckling.

- Arbeta för att nå fler genom att tillgängliggöra litteratur och läsning till dem som av olika anledningar inte tar sig till biblioteket.
- Skapa tydliga roller och ett organiserat och ansvarsfördelat samarbete med förskola och skola med målet att vara ett komplement till deras arbete med språk- och läsutveckling.

Skolbiblioteken ska:

- Tillhandahålla ett rikt utbud och variation av skön- och facklitteratur i olika format som inspirerar, utmanar tanken och ger känsla av sammanhang.
- Genomföra kontinuerliga aktiviteter som främjar elevers läsning såväl inom som utanför skolan.
- Skapa tydliga roller och ett organiserat och ansvarsfördelat samarbete med folkbiblioteken på området språk- och läsutveckling.

3.2 Information och lärande

Den tekniska utvecklingen påverkar vår vardag och kräver ett kontinuerligt lärande. Många lämnas ensamma att hantera både digital utrustning och webbaserade tjänster och hänger inte med i den takt som samhällsservicen ställs om. Enligt bibliotekslagen ska biblioteken bidra till ökad kunskap om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Det är svårt att sovra och bedöma sanningshalten i ett överflöd av lättillgänglig information. Det påverkar både oss som individer och samhället i stort. Biblioteken ska vara garanten för fri och jämlik tillgång till information med uppdraget att främja fri åsiktsbildning och kunskapsförmedling. Källkritik, källtillit och medie- och informationskunnighet är en del av biblioteksmedarbetarnas kompetens, kunskap som är särskilt värdefull i tider av kris och beredskap.

För dem som saknar en tradition av bildning i hemmet utgör biblioteken en extra möjlighet till lärande. Biblioteken ska aktivt stödja såväl formellt som informellt lärande och erbjuda studieplatser, evenemang på aktuella teman och handledning i digitala verktyg. Det finns också utrymme att dela kunskaper, att vara kreativa och lära tillsammans med andra.

Skolbiblioteken behöver förutsättningar för att aktivt bidra till elevernas måluppfyllelse och särskilt deras förmåga till källkritik och källtillit. Under planperioden ska Haninge följa utvecklingen kring ny lagstiftning gällande bemannade skolbibliotek. Intentionen är att öka bemanningen utifrån förutsättningar.

Under planperioden ska särskilda prioriteringar göras.

Folkbiblioteken ska:

- Erbjudna kommuninvånarna stöd i användning av digitala tjänster för ökad digital delaktighet.
- Förmedla kunskaper i att söka, hitta, värdera och kritiskt granska information.
- Stödja formellt lärande.
- Kontinuerligt stärka bibliotekspersonalens kompetens kring informationshantering och digital teknik.

Skolbiblioteken ska:

- Stötta elevernas kunskapsinhämtning.
- Bidra till att stärka elevernas informationskompetens genom att förmedla kunskaper i att söka, hitta, värdera och kritiskt granska information.
- Definiera skolbibliotekens roll i elevernas lärande gällande medie- och informationskunnighet.

3.3 Möten och kulturupplevelser

Ett av bibliotekens viktigaste uppdrag är att verka för ett öppet och demokratiskt samhälle. Samhörighet ger trygghet i en orolig värld.

Ensamhet och isolering är ett allt större hälsoproblem, främst bland yngre och äldre enligt folkhälsomyndighetens rapport *Hälsa på lika villkor* (2022).

Biblioteken i Haninge erbjuder mötesplatser där alla är välkomna, en miljö som är öppen och inkluderande och med verksamhet som engagerar och inspirerar.

Biblioteken är och ska fortsätta vara trygga platser i lokalsamhället genom att hålla öppet och vara välkomnande platser där det går att vara utan krav på prestation. Där ska finnas utrymme för möten, kreativitet och gemensamma erfarenheter. Biblioteken ska också vara trygga och närvarande på andra platser i samhället genom uppsökande verksamhet, så som turer med bokbussen, besök på mässor och aktiviteter på torg och fritidsgårdar. Det skapar relationer som sänker trösklar för dem som av olika anledningar inte kommer till biblioteken.

Biblioteken ska vara en arena för ett rikt och varierat utbud av kulturupplevelser. De ska vara relevanta och beröra, lyfta historia och nutid samt återspegla händelser i världen och i det nära lokala samhället.

Invånarna i Haninge är centrala och ska ha möjlighet att bidra till verksamhetens innehåll och utformning. Biblioteken arbetar med användardriven verksamhetsutveckling som uppmuntrar delaktighet och medskapande.

Skolbiblioteken ska vara en plats för lärande, men också en plats att vara utan att bli bedömd. Här möter eleverna berättelser, kultur i olika former och möjligheter till egna kreativa uttryck.

Under planperioden ska särskilda prioriteringar göras.

Folkbiblioteken ska:

- Skapa förutsättningar för att göra biblioteksrummet till en trygg och välkomnande plats där människor kan mötas, inspireras och växa sida vid sida.
- Erbjuder ett rikt utbud av kulturyttringar som inspirerar, utmanar tanken och ger känsla av sammanhang.
- Bidra till trygghet genom närvaro i det offentliga, både i biblioteksrummet och via uppsökande verksamhet.
- Arbeta för ett nära samarbete med aktörer i lokalsamhället.

Skolbiblioteken ska:

- Arbeta för skolbibliotek med god tillgänglighet och ändamålsenliga funktioner.
- Förse elever med många berättelser som ger utrymme åt fantasin, skapar igenkänning och utvecklar den empatiska förmågan.
- Vara en arena för elever att arbeta skapande med varierande kulturuttryck.
- Ta till vara möjligheterna med kreativa läs- och skrivprojekt i samarbete med folkbiblioteken och andra aktörer.
- Definiera skolbibliotekens roll rörande kultur i skolan.

4 Uppföljning

För långsiktig verksamhetsutveckling ska uppföljning ske i nedan beskrivna etapper.

Årligen

Biblioteksplanens tre fokusområden med prioriteringar ska utgöra underlag till de årliga nämndplanerna samt konkretiseras i bibliotekens och skolbibliotekens årliga verksamhetsplaner.

I verksamhetsplanerna ska det tydligt framgå vilka avtryck biblioteksplanen ska göra i verksamheten och vilka indikatorer som ska användas kommande år. De årliga verksamhetsberättelserna ska beskriva den förflyttning som skett och hur verksamheten utvecklats i enlighet med biblioteksplanens prioriteringar.

I planering och uppföljning ges Haningeborna möjligheter att uttrycka synpunkter och beskriva behov.

2025

Biblioteksplanen ska utvärderas för att bedöma i vilken utsträckning verksamheten ligger i linje med planens fokusområden, prioriteringar och aktuella förutsättningar.

2027

En sammanfattande utvärdering ska göras inför arbetet med kommande biblioteksplan. Slutsatser ska dras om hur utvecklingen sett ut i relation till utpekade fokusområden och prioriteringar samt om planen förmått bidra med tydlighet kring vägval i verksamheten. Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för att den sammanfattande utvärderingen sker i samverkan med utbildningsförvaltningen.

5 Genomförande

I arbetet med biblioteksplanen har hänsyn tagits till bibliotekslagen, FN:s konvention om barnets rättigheter, kommunens planer som berör bibliotekens verksamhet samt användarundersökningar.

Biblioteksplanen har lagts upp på Haninges webbplats för transparens och möjlighet för allmänheten och samverkansparter att lämna synpunkter.

Planen går upp som ett informationsärende i idrotts-, kultur- och fritidsnämnden samt grundskolenämnden och gymnasienämnden, för att sedan beslutas av kommunfullmäktige i september 2024.

Arbetet har letts av en extern konsult på uppdrag av idrotts-, kultur- och fritidsnämnden. En styrgrupp med representanter från kultur- och fritidsförvaltningen och utbildningsförvaltningen har haft kontinuerliga avstämningar samt tillsammans träffat ordförandena i berörda nämnder vid några tillfällen under processen.

Workshops och dialoger har genomförts med tre grupper av folkbibliotekens biblioteksmedarbetare, med bibliotekscheferna och med en referensgrupp från utbildningsförvaltningen.

6 Källor

Bibliotekslag (2013:801)

FN:s konvention om barnets rättigheter

Folkhälsomyndigheten (2022). *Hälsa på lika villkor*

Kulturdepartementet (2022). *Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025*

Mediemyndigheten (2023). *Ungar och medier*

OECD:s internationella kunskapsundersökning PISA 2022, publicerad 2023

Regeringens skrivelse *Barns och ungas läsning* (2021) Skr. 2020/21:95

Skollag (2010:800)